

PŘEHLED JUDIKATURY

ve věcech promlčení a prekluze
v soukromém právu

2., aktualizované a rozšířené vydání

Sestavil

KAREL SVOBODA

SLOVO O AUTOROVI:

JUDr. Karel Svoboda, Ph.D., (nar. 1973) absolvoval Právnickou fakultu UK v Praze. Od roku 2000 je soudcem, od září 2008 místopředsedou Okresního soudu Plzeň-město. V současnosti působí rovněž jako odborný asistent na Fakultě právnické ZČU v Plzni, externě vyučuje civilní právo procesní také na Právnické fakultě UK v Praze. Je autorem čtyř monografií a desítek odborných článků zabývajících se tématy občanského práva hmotného i procesního.

PŘEHLED JUDIKATURY
ve věcech promlčení a prekluze
v soukromém právu

PŘEHLED JUDIKATURY

ve věcech promlčení a prekluze v soukromém právu

2., aktualizované a rozšířené vydání

**Sestavil
Karel Svoboda**

JUDIKATURA

Vzor citace: Svoboda, K. Přehled judikatury ve věcech promlčení a prekluze v soukromém právu. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 272.

Právní stav citované judikatury byl uzavřen ke dni 31. 3. 2012.

© Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012

ISBN 978-80-7357-941-8 (brož.)

ISBN 978-80-7357-942-5 (e-pub)

Všechny naše publikace si můžete objednat na adrese:

Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3

tel.: 246 040 400, fax: 246 040 401, email: obchod@wkcr.cz, www.wkcr.cz

PŘEHLED JUDIKATURY

ve věcech promlčení a prekluze v soukromém právu

Úvodem	13	18. K promlčitelnosti práva na nemajetkovou újmu	31
Seznam použitých zkratk	14	19. Promlčení práva na peněžité zadostiučinění autora	31
ČÁST PRVNÍ			
PROMLČENÍ	17		
A. Podstata promlčení	17	III. K souladu námítky promlčení s dobrými mravy	33
I. Obecná úprava promlčení v občanském zákoníku	17	20. Ústavní dimenze mravnosti námítky promlčení	33
1. Hmotněprávní aspekt promlčení	17	21. Krácení promlčecí doby s odkazem na dobré mravy	34
2. Procesní aspekt promlčení a důkazní břemeno ohledně existence promlčení	17	22. Vliv legitimního očekávání na běh objektivní promlčecí doby	34
3. Námítka promlčení postavená na nesprávném právním posouzení skutku	18	23. Vztah věřitele k promlčení a jeho následkům	35
4. Objektivní podstata počátku obecné promlčecí doby dle § 101 obč. zák. ...	19	24. Vztah dlužníka k promlčení a jeho následkům	36
5. Promlčení námítky promlčení	21	25. Nemravnost promlčení mezi příbuznými	37
6. Plnění vícero dluhů (i promlčených) bez bližší specifikace	21	26. Promlčení mezi druhem a družkou ...	38
7. Promlčení při nové dohodě o splatnosti	22	27. Promlčení jako následek vadného úkonu státu	38
8. Promlčení při plnění ve splátkách ...	23	28. Změna soudní praxe jako právní skutečnost rozhodná při posouzení mravnosti námítky promlčení	39
9. Promlčení jednotlivých splátek půjčky	23	29. Kritéria nemravnosti námítky započtení při změně rozhodovací praxe	40
10. Promlčení plnění, jehož splatnost je ponechána na vůli věřitele	24	IV. Specifický charakter promlčení ve vztazích podléhajících obchodnímu zákoníku	41
11. Promlčení plnění, jehož splatnost je ponechána na vůli dlužníka	25	30. Charakter vztahů mezi subjekty jako určující moment pro odlišení občanského a obchodního promlčení	41
12. Promlčení práva věřitele na odstoupení od smlouvy	26	31. Promlčení při zabezpečování veřejných potřeb podnikatelem. Bezdůvodné obohacení mezi podnikateli	41
II. Práva nepodléhající promlčení. Současné pojetí nemajetkové újmy a zadostiučinění	28	32. Komplexní povaha promlčení v obchodním zákoníku	42
13. Projevy nepromlčitelnosti vlastnického práva	28	33. K aplikaci § 110 odst. 1 obč. zák. v obchodně závazkových vztazích ...	42
14. Charakter náhrady za omezení vlastnického práva	28	34. K započtení promlčené pohledávky ...	43
15. Další nepromlčitelná majetková práva. Promlčení a kompenzační námítka ...	29	35. Prohlášení o prodloužení promlčecí doby	43
16. Promlčení absolutní neplatnosti	30	36. Dílčí plnění dle obchodního zákoníku	44
17. Nepromlčitelnost a nemravnost práva žádat o vypořádání neoprávněné stavby	30		

37.	Promlčení plnění, jehož splatnost je ponechána na vůli věřitele	45	57.	Stavení promlčecí lhůty z důvodu uplatnění protinároku nebo obrany započtením	61
V.	Žaloba jako úkon vedoucí ke stavení promlčecí doby. Pojem řádného pokračování v řízení	48	58.	Námítka promlčení vzájemné pohledávky	62
38.	Hmotněprávní následky vadné žaloby	48	59.	Vztah procesní výzvy k vyjádření (§ 101 odst. 4 o. s. ř.) k pozdější námitce promlčení	63
39.	Prekludující nárok uplatněný vadnou žalobou	49	60.	Vázanost soudu rozhodnutím jiného orgánu při zkoumání promlčení	63
40.	Upřesnění žaloby a jeho vliv na promlčení	49	61.	Promlčení při nesprávném rozhodnutí o procesním nástupnictví	63
41.	Peněžitá náhrada za věc; uplatnění ve formě eventuálního petitu	49	62.	Odůvodnění rozsudku, jenž se opírá o námitku promlčení	64
42.	K promlčení při změně žaloby, eventuálním petitu a alternativě <i>facultas</i>	50	63.	Promlčení odměny soudem ustanoveného zástupce	65
43.	Účinky rozšíření žaloby na již promlčenou část pohledávky	51	64.	Rozsah dovolacího přezkumu promlčení	65
44.	Účinky vindikační žaloby na běh vydržecí doby	53	VII.	Promlčení ve vykonávacím řízení	67
45.	Vliv určovací žaloby na promlčení	53	65.	Posuzování charakteru promlčecí doby v exekuci	67
46.	Pojem „řádného pokračování v zahájeném řízení“	53	66.	Promlčení při nařízení exekuce	67
47.	Vliv nepodání návrhu na pokračování v řízení na promlčecí dobu	54	67.	Vliv podání návrhu na nařízení exekuce na běh promlčecí doby	68
48.	Vliv kompenzační námítky na promlčení protipohledávky	54	68.	Námítka promlčení vznesená před nařízením exekuce	69
VI.	Promlčení jako procesní obrana vznesená během nalézacího řízení	56	69.	Promlčení obchodního závazku během exekuce	69
49.	Námítka promlčení jako úkon na pomezí práva hmotného a procesního	56	70.	Vliv souběhu soudní a exekutorské exekuce na běh promlčecí doby	70
50.	Námítka promlčení vznesená po zkoncentrování sporu	56	71.	K promlčení práva domáhat se exekuce vyklizením bytu	71
51.	Břemeno prokázání důvodnosti námítky promlčení	57	72.	Promlčení v případě podání návrhu na soudní prodej zástavy	71
52.	Námítka promlčení vznesená jen jedním z nerozlučných společníků ve sporu	58	73.	Vliv promlčení práva na rozhodnutí o soudním prodeji zástavy	72
53.	Námítka promlčení vznesená ručitelem	58	74.	Příhláška pohledávky zajištěné zástavou do dražby	74
54.	Promlčení ve vztahu k nežalovanému solidárnímu dlužníku	59	VIII.	Promlčení v souvislosti s insolvenčním řízením	75
55.	Námítka promlčení vznesená vedlejším účastníkem	60	75.	Námítka promlčení pohledávky v insolvenčním řízení	75
56.	Vliv přistoupení nového účastníka na promlčení	60	76.	Podání žaloby proti úpadci	75
			77.	Nepromlčitelnost práva sepsat majetek do insolvenční podstaty	76
			78.	Promlčení odpovědnosti za škodu na majetku konkursní podstaty	77

79.	Uznání promlčeného závazku dlužníkem během insolvenčního (konkurzního) řízení	78	98.	K uznání závazku částečným plněním	91
80.	Uznání pohledávky insolvenčním správcem při přezkumném jednání	78	99.	Účinky započtení pohledávky	92
IX. Promlčení práv, jež byla uznána nebo přiznána pravomocným rozhodnutím			100.	Horní hranice promlčecí doby	93
a)	Uznání závazku v režimu občanského zákoníku	80	101.	Částečné plnění po promlčení	94
81.	Identifikace dluhu v uznání závazku	80	102.	Vliv oznámení o postoupení pohledávky na promlčení	94
82.	Uznání práva podle § 110 odst. 1 obč. zák. versus uznání dluhu podle § 558 obč. zák.	81	103.	Promlčení povinnosti splatit emisní kurs akcií upsaných zakladatelem akciové společnosti	95
83.	Vliv uznání závazku na běh promlčecí doby	82	104.	Promlčení práva mandátáře na úplatu. Záloha poskytnutá mandatáři	95
84.	Uznání promlčeného dluhu	83	B. Promlčení práva na náhradu škody		
85.	Opětovné uznání práva	84	I. Obecně k promlčení práva na náhradu škody		
86.	Promlčení částečně uznaného závazku	85	105.	Pojem škodní události	97
87.	Uznání závazku bez souhlasu ručitele	85	106.	Vztah subjektivní a objektivní promlčecí doby	97
88.	Odvolání uznávacího prohlášení	86	107.	Vyluka z běhu promlčecí doby osoby stížené duševní poruchou	97
b)	Promlčecí doba po pravomocném rozhodnutí	87	108.	Promlčení nároku na náhradu škody při výkonu veřejné moci podle zákona č. 82/1998 Sb.	98
89.	Povaha rozhodnutí vedoucího k přetržení promlčecí doby	87	109.	Promlčení nároku na odškodnění nemajetkové újmy z nezákonného rozhodnutí nebo nesprávného úředního postupu	99
90.	Námítka promlčení vznesená po vydání rozsudku pro zmeškání	87	110.	Promlčení při přechodu práva na náhradu škody z pojistné události na pojišťovnu	101
91.	Promlčení úroků z prodlení a opětuující se plnění před a po vynesení rozhodnutí	88	II. Subjektivní promlčecí doba		
92.	Uznání závazku po jeho pravomocném přiznání	88	111.	Kdy se má za to, že poškozený ví o škodě	103
c)	Specifika uznání závazku v obchodním právu	89	112.	Potřebná míra vědomosti o vzniklé škodě	103
93.	Počátek promlčecí doby při uznání obchodního závazku	89	113.	Subjektivní promlčecí doba u škody způsobené více škůdci	104
94.	Identifikace závazku při uznání dluhu v obchodním právu	90	114.	Promlčení při „pokračující“ škodě	104
95.	Určitost uznání závazku ve vztahu k účastníkům a ke třetím osobám	90	115.	K promlčení práva na náhradu škody z dlouhodobé a nekončící škodlivé činnosti	105
96.	Identifikace závazku jeho výší	91	116.	Subjektivní promlčecí doba při zastoupení advokátem	106
97.	Úplné plnění jako projev uznání závazku	91	117.	Subjektivní vědomost právnické osoby o škodě	107

118.	Subjektivní promlčecí doba odpovědnosti za škodu z neplatného právního úkonu	107	136.	Vliv odsuzujícího rozsudku na běh subjektivní promlčecí doby	123
119.	Okamžik zjištění škody způsobené nesprávným úředním postupem nebo nezákonným rozhodnutím	108	137.	Získání vědomosti o dalším osudu odcizené věci	124
120.	Počátek subjektivní promlčecí doby při škodě z neprávem vydražené nemovitosti	109	138.	Vztah adhezního řízení a pozdějšího civilního řízení o tomtéž	125
III.	Objektivní promlčecí doba	110	139.	Neoznámení usnesení o nepřipuštění poškozeného s jeho nárokem do trestního řízení	126
121.	Promlčení škody vznikající porušením povinnosti uložené podle veřejného práva	110	140.	Uplatnění škody v přestupkovém řízení	126
122.	Promlčecí doba při kontaminaci vody	111	VI.	Promlčení škody způsobené advokátem	128
123.	Promlčení škody na zemědělské výrobě	112	141.	Subjektivní promlčecí doba škody způsobené advokátem, který včas neuplatnil nárok	128
IV.	Promlčení nároků ze škody na zdraví	113	142.	Pochybení advokáta vedoucí k prohře žalovaného	129
124.	Povaha promlčení nároků ze škody na zdraví	113	143.	Pochybení advokáta vedoucí k prohře žalobce	129
125.	Vědomost o vzniku škody z lékařského zákroku	114	144.	Obchodněprávní režim promlčení práva na náhradu škody způsobené advokátem	130
126.	Promlčecí doba bolestného	114	VII.	Promlčení práva na náhradu škody podle obchodního práva	132
127.	Promlčení nároku na náhradu za ztížení společenského uplatnění	115	145.	Objektivní promlčecí doba práva na náhradu škody v obchodním právu	132
128.	Promlčení dalšího nároku na náhradu za ztížení společenského uplatnění	116	146.	Promlčecí doba práva na náhradu škody vznikající společnosti	132
129.	Obecně k promlčení ztráty na výděлку	117	147.	Plnění ze slibu odškodnění	134
130.	Promlčení ztráty na výděлку po dobu nemocenské	117	C.	Promlčení bezdůvodného obohacení	135
131.	Promlčení ztráty na výděлку při invaliditě	118	I.	Obecná pravidla	135
132.	Promlčení nároku pojišťovny na náhradu za péči o pojištěnce	119	148.	Vznik bezdůvodného obohacení	135
133.	Promlčení nároku pojišťovny na regresní náhradu škody	120	149.	Dvoji promlčecí doba bezdůvodného obohacení	135
134.	Promlčení plnění poskytnutého z garančního fondu	121	150.	Počátek subjektivní promlčecí doby bezdůvodného obohacení	136
V.	Promlčení škody způsobené trestným činem nebo přestupkem	123	151.	Počátek objektivní promlčecí doby bezdůvodného obohacení	137
135.	Uplatnění nároku na náhradu škody v trestním oznámení	123	II.	Subjektivní promlčecí doba bezdůvodného obohacení	138
			152.	Meze vědomosti o vzniku bezdůvodného obohacení	138

153. Nedbalost poškozeného při zjišťování škody	138	175. Promlčení při vykonávání zákonem nepovolené činnosti	152
154. Subjektivní promlčecí doba státu	138	176. Promlčení zádržného	153
155. Úmyslné bezdůvodné obohacení jako moment ovlivňující promlčecí dobu	139	177. Promlčení ze zhodnocení cizí nemovitosti	154
156. Subjektivní promlčecí doba při úmyslném bezdůvodném obohacení	140	178. Promlčecí doba při plnění za jiného	154
157. Vliv deklaratorního rozsudku na běh subjektivní promlčecí doby I	140	179. Promlčení kupní ceny zaplacené za odcizenou věc	155
158. Vliv deklaratorního rozsudku na běh subjektivní promlčecí doby II	141	180. Promlčení bezdůvodného obohacení manželů při zrušení smlouvy	155
159. Vliv deklaratorního rozsudku na běh subjektivní promlčecí doby III	142		
III. Promlčení plnění z neplatného právního úkonu	143	V. Bezdůvodné obohacení v režimu obchodního zákoníku	157
160. Vrácení věci poskytnuté na základě neplatné smlouvy	143	181. Obecně k promlčení bezdůvodného obohacení v obchodních vztazích	157
161. Smysl promlčení při povinnosti vrátit si vzájemné plnění	143	182. Počátek promlčecí doby u bezdůvodného obohacení I	158
162. Synallagmatický charakter vzájemného plnění z neplatné smlouvy	144	183. Počátek promlčecí doby u bezdůvodného obohacení II	158
163. Podmínka již realizovaného vzájemného plnění	144	184. Promlčení mezi podnikateli při zpracování věci bez právního důvodu	159
164. Promlčení jednostranného plnění z neplatné kupní smlouvy	145	185. Promlčení plnění z neplatné smlouvy o úvěru	160
165. Právo oprávněného držitele na náhradu nákladů, jež na věc vynaložil	145	186. Promlčení z neprávem vyplacené náhrady za pojištěný vklad	160
166. Stojí-li proti sobě dvě promlčitelná práva	146	D. Promlčení ve zvláštních případech	163
167. Počátek subjektivní promlčecí doby při plnění z neplatného úkonu	146	I. Promlčení práv souvisejících s nabytím věci za úplatu	163
168. Promlčení plnění z neplatné smlouvy vráceného nikoli smluvní straně	147	187. Promlčení nároku z dohody o vrácení plnění z kupní smlouvy	163
169. Promlčení nákladů na zhodnocení navracené věci	148	188. Promlčení práv vzniklých z porušení předkupního práva	163
IV. Promlčení bezdůvodného obohacení ve zvláštních situacích	149	189. Promlčení soudního uplatnění práv z odpovědnosti za vady zakoupené věci	164
170. Promlčení zálohy na zamýšlenou, ale neuskutečněnou koupi	149	190. Uplatnění nároku z odpovědnosti za vady, činí-li si na věc nárok třetí osoba	164
171. Odvolání příslibu, na jehož základě účastník investoval do cizího	150	191. Závazek kupujícího k úhradě daně ze zakoupené nemovitosti	165
172. Promlčení nákladů na odtah vozidla	150	192. Promlčení práva z odpovědnosti za vady v obchodních vztazích	166
173. Promlčení bezdůvodného obohacení vzniklého na základě derogacího nálezu Ústavního osudu	151	II. Promlčení práv týkajících se společného jmění manželů	167
174. Promlčení práva na plnění poskytnutého na základě zrušeného rozhodnutí	152	193. Vliv vypořádání SJM na promlčecí dobu pohledávek třetích osob	167

194. Zrušení společného jmění manželů . . .	167	211. Námitka relativní neplatnosti právního úkonu	182
195. K promlčení práva na vypořádání společného členského podílu v bytovém družstvu I	167	212. Legitimace k námitce promlčení u odporovatelnosti	182
196. K promlčení práva na vypořádání společného členského podílu v bytovém družstvu II	168	213. Obecně k promlčení požadavku na vrácení daru	183
197. Promlčení při uznání dluhu jedním z manželů	169	214. Promlčení práva na vrácení daru při pokračujícím nemravném chování obdarovaného	183
III. Promlčení práv souvisejících se spoluvlastnictvím	170	VII. Promlčení sekundárních práv	185
198. Obecně k promlčení investic do společné věci	170	a) Promlčení související se zástavním právem	185
199. Právo na náhradu odsouhlasených investic do společné věci	171	215. Promlčecí doba při uznání zástavního práva	185
200. Promlčení náhrady za užívání společné věci nad rámec spoluvlastnického podílu	171	216. Je-li zástavní dlužník odlišný od osobního dlužníka	185
201. Promlčení předkupního práva podílového spoluvlastníka	172	217. Žaloba o určení, že zástavní právo je promlčeno	186
IV. Promlčení práv souvisejících s věcným břemenem	173	218. Promlčení zástavního práva zajišťujícího úvěr	187
202. Rozdíl mezi zánikem a promlčením věcného břemene	173	219. Vliv uznání promlčené pohledávky na promlčené zástavní právo zajišťující tuto pohledávku	187
203. Zánik věcného břemene následkem uplatnění námítky promlčení	173	b) Promlčení ostatních sekundárních práv (ručení, smluvní pokuta, příslušenství)	189
204. Obrana při promlčení práva věcného břemene	174	220. Vztah ručitélského a hlavního závazku z hlediska promlčení	189
205. Vztah promlčení k řízení o určovací žalobě, že právo není promlčeno	174	221. Poměr § 310 obch. zák. k obecným ustanovením o promlčení	189
206. Promlčení příslušenství zajištěného věcným právem	175	222. Promlčení práva vůči ručiteli	190
V. Promlčení práv při odstoupení od smlouvy	177	223. Povaha smluvní pokuty a její promlčení	191
207. Promlčení vzájemného plnění ze smlouvy zaniklé odstoupením	177	224. Promlčení dílčího závazku ze smluvní pokuty mezi podnikateli	192
208. Promlčení práva na odstoupení od smlouvy pro prodlení dlužníka	178	225. Promlčení úroků a úroků z prodlení	193
209. Promlčení práva na vymíněné odstoupení od smlouvy	179	226. Promlčení úroků z prodlení v režimu obchodního zákoníku	194
210. Promlčení již splatných leasingových splátek při odstoupení od smlouvy	179	227. Promlčení nákladů řízení přisouzených spolu s žalobním požadavkem	195
VI. Námitka relativní neplatnosti, odporovatelnost, vrácení daru	182	228. Vliv uznání závazku na příslušenství	195
		VIII. Promlčení v nájemních vztazích	197
		229. K promlčení práva výpovědi z nájmu bytu	197

230. Podstata promlčení plnění za užívání věci při neplatně uzavřené nájemní smlouvě	198	249. Rozpoznání prekluze	214
231. Počátek promlčení „nájemného“ z neplatné nájemní smlouvy	198	250. Způsobná uplatnění práva v prekluzivní lhůtě	215
232. Splatnost sjednaná v neplatné nájemní smlouvě	199	251. Vliv prekluze na soudní rozhodnutí	216
233. Promlčení práva na slevu z nájmu	199	252. Prekluze práva oprávněného bez plné způsobilosti k právním úkonům	217
234. Promlčení kauce složené nájemcem	200	253. Prekluze na základě sjednané nevratitelné skutkové nebo právní domněnky	218
235. Změny na věci prováděné se souhlasem pronajímatele	200	254. Nesprávně formulovaný petit a jeho vliv na prekluzi	219
236. Promlčení nájemního práva při neplatné dohodě o výměně bytů	201	255. Prekluze práva domáhat se nahrazení prohlášení vůle	220
IX. Promlčení v souvislosti se směnkou	202	256. Prekluze práva započíst pohledávku vůči postupníkovi	221
237. Uplatnění směnečné pohledávky	202	B. Zvláštní případy prekluze v občanskoprávních vztazích	223
238. Promlčení směnečných nároků vůči výstavci směnky	202	I. Právo na náhradu škody způsobené na věcech vnesených a odložených	223
239. Promlčení při vyplnění blankosměnky	203	257. Okruh osob oprávněných uplatnit škodu na vnesených a odložených věcech	223
240. Promlčení kauzálního práva po dobu směnečného řízení	203	258. Okruh osob povinných přijmout úkon směřující k uplatnění prekludujícího práva	225
241. Promlčení směnečné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím	204	II. Prekluze práv souvisejících se zakoupením věci	227
X. Promlčení v souvislosti s dědictvím	206	259. Vztah obecné lhůty pro vytknutí vad věci a lhůty pro vytknutí vad kupujícím	227
242. Promlčení práv oprávněného dědice, pokud bylo rozhodnuto o dodatečně objeveném majetku	206	260. Prekluze odpovědnosti za vady věci prodané v obchodě	228
243. Promlčení relativní neplatnosti závěti	206	C. Prekluze práv v pracovněprávních vztazích	229
244. Právo neznámého dědice dovolat se neplatnosti závěti	208	I. Právo ukončit pracovní poměr	229
245. Promlčení při neoprávněném užívání majetku patřícího do dědictví	210	261. Povaha lhůty pro okamžité zrušení pracovního poměru	229
246. Uplatnění závazků vůči dědicům zemřelého	210	262. Počátek subjektivní lhůty pro okamžité zrušení pracovního poměru	230
247. Vliv probíhajícího dědického řízení na běh promlčecí doby z nároku na náhradu škody	211	263. Počátek lhůty pro okamžité zrušení pracovního poměru při pokračujících pracovních nedostatcích	231
ČÁST DRUHÁ		264. Prekluze práva ukončit pracovní poměr při absenci zaměstnance	232
PREKLUZE	213		
A. Obecné zásady	213		
248. Povaha prekluze. Škoda z nadměrného poškození pronajaté věci	213		

265.	Lhůta pro výpověď zaměstnavatele při méně závažném porušení pracovní kázně	232	269.	Prekluzivní charakter práva podat žalobu o neplatnost rozvázání pracovního poměru	237
266.	Prekluze práva ukončit pracovní poměr při „šetření jiného orgánu“	234	270.	Počítání lhůty pro podání žaloby o neplatnost skončení pracovního poměru	238
267.	K osobě, jejímž prostřednictvím získává zaměstnavatel vědomost o počátku lhůty pro ukončení pracovního poměru	234	271.	Vznik práva podat žalobu o neplatnost ukončení pracovního poměru	238
268.	Prekluze práva ukončit pracovní poměr při porušení pracovních povinností i ze strany vedoucího zaměstnance . . .	235	272.	Prekluze práva brojít proti ukončení dohody o pracovní činnosti	239
II. Právo dovolat se neplatnosti ukončení pracovního poměru		237	Přehled uveřejněných judikátů podle právních předpisů		241
			Věcný rejstřík		260

PŘEHLED JUDIKATURY

ve věcech promlčení a prekluze

v soukromém právu

2., aktualizované a rozšířené vydání

Sestavil
Karel Svoboda

Úvodem

Tento Přehled judikatury aktualizuje a rozšiřuje první vydání, které vyšlo v nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a. s., v roce 2006. Důvodem pro obnovené vydání byl vzrůstající objem judikatury vztahující se k tomuto tématu. Právní úprava institutu promlčení se poté, co vstoupí v účinnost nový občanský zákoník, do jisté míry změní. Judikatura vybraná do tohoto Přehledu však bude použitelná i po tomto datu, mimo jiné proto, že se tento institut po novu začne využívat až po třech letech od účinnosti nového občanského zákoníku.

Námítka promlčení patří mezi nejfrekventovanější procesní obrany, které účastníci civilního řízení využívají. Proto je vhodné poskytnout čtenáři přehled nejpodstatnějších rozhodnutí, které se této námitky týkají.

První část přehledu judikatury se věnuje institutu promlčení, část druhá obsahuje základní rozhodnutí týkající se prekluze. V úvodu každé části najde čtenář judikáty mající obecnou platnost, následující kapitoly jsou orientovány tematicky (např. promlčení práva na náhradu škody, promlčení bezdůvodného obohacení apod.). Autor reflektuje skutečnost, že námitka promlčení stojí na pomezí práva hmotného a práva procesního. Proto do Přehledu zařazuje svébytnou kapitolu týkající se vztahu promlčecí doby a podané žaloby a také kapitolu věnovanou procesním následkům námítky promlčení vznesené ve specifické procesní situaci. Stranou pozornosti nezůstala ani v současnosti aktuální problematika týkající se posuzování souladu vznesené námítky promlčení s dobrými mravy.

Některé judikáty jsou opatřeny poznámkami, které se týkají související judikatury. V rámci poznámek autor upozorňuje na z jeho pohledu diskutabilní závěry prezentovaných rozhodnutí a uvádí jiné judikáty, které do jisté míry právě prezentovanému rozhodnutí oponují. U judikatury staršího data poznámky upozorňují na míru jejich použitelnosti a odkazují na skutečně aktuální zákonná ustanovení.

Seznam použitých zkratk

Prameny:

ASPI JUD	označení judikátu v právním systému ASPI
PrRo	Právní rozhledy
R	Sbírka rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu
S IV	Sborník rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu
SbNS	Sbírka rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu
SbÚS	Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu
SoJ	Soudní judikatura

Právní předpisy:

IZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
obč. zák.	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
obch. zák.	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
o. s. ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
tr. řád	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
ZKV	zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání
zák. práce	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
zák. č. 191/1950 Sb.	zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový
zák. č. 61/1977 Sb.	zákon č. 61/1977 Sb., o lesích
zák. č. 528/1990 Sb.	zákon č. 528/1990 Sb., devizový zákon
zák. č. 87/1991 Sb.	zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích
zák. č. 221/1992 Sb.	zákon č. 221/1992 Sb., o bankách
zák. č. 182/1993 Sb.	zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu
zák. č. 85/1996 Sb.	zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
zák. č. 48/1997 Sb.	zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů
zák. č. 82/1998 Sb.	zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)
zák. č. 168/1999 Sb.	zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla)
zák. č. 26/2000 Sb.	zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách

- zák. č. 121/2000 Sb.** zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)
- zák. č. 120/2001 Sb.** zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů
- vyhl. č. 440/2001 Sb.** vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění

ČÁST PRVNÍ PROMLČENÍ

A. Podstata promlčení

I. Obecná úprava promlčení v občanském zákoníku

1. Hmotněprávní aspekt promlčení

§ 100 a násl. obč. zák.
§ 387 a násl. obch. zák.

Podstatou promlčení není zánik práva, ale jeho závažné oslabení, protože nárok jakožto součást subjektivního práva se stává podmíněným – závisí na tom, zda se povinný subjekt promlčení dovolá. Pokud se tak stane, nárok oprávněného subjektu zaniká, právo se stává nevynutitelným (byť nezaniká a stále existuje) a soud (resp. jiný příslušný orgán) jej nemůže přiznat.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1358/2008
ASPI JUD150855CZ

Z odůvodnění:

Tvrzení dovolatele, podle něžž byla nesprávně aplikována právní úprava promlčení, neboť na jeho základě dochází pouze k promlčení nároku, nikoliv k zániku práva, není přílehlavé. Soud prvního stupně poté, co nastalou situaci kvalifikoval jako porušení závazku ze smlouvy, správně přihlédl k námitce promlčení vznesené žalovaným a žalobu zamítl. Pokud jde o žalobcovu námitku, že odvolací soud se otázkou promlčení ve svém rozhodnutí vůbec nezabýval, rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil a způsobil tím zmatečnost řízení, je třeba zdůraznit, že městský soud v odůvodnění svého

rozsudku uvedl, že vznesenou námitkou promlčení se nezabýval s ohledem na zjištění (ve shodě se soudem prvního stupně) neexistence práva uplatňovaného žalobcem, pro něž rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil. Posuzování důvodnosti námitky promlčení tedy považoval za argumentaci přesahující nezbytný rámec odůvodnění jeho rozhodnutí ve vztahu k případnému nároku vzniklému z bezdůvodnému obohacení s tím, že ve vztahu k nároku z mandátní smlouvy se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně, což lze vztáhnout i na posouzení námitky promlčení práva ze závazkového smluvního vztahu.

2. Procesní aspekt promlčení a důkazní břemeno ohledně existence promlčení

§ 100 odst. 1 obč. zák.
§ 387 a násl. obch. zák.
§ 120 o. s. ř.

Námitka promlčení může být vznesena až v průběhu soudního řízení, jehož předmětem je promlčené právo. Námitka promlčení vznesená žalovaným v průběhu soudního řízení je jednostranný, výslovný a adresný právní úkon, jenž působí tak, že promlčené právo nelze přiznat. Žalovaný má důkazní břemeno, povinnost tvrzení a povinnost důkazní k námitce promlčení, tj. musí uvést všechny okolnosti promlčení práva (že uplynula právním předpisem přesně vy-

mezená doba, ve které žalobce své právo nevykonal).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 32 Cdo 4291/2007
SbNS 101/2008

Z odůvodnění:

Aby námitka promlčení soudu bránila promlčené právo přiznat žalobci, musí ze skutkových zjištění vyplývat, že k promlčení práva (k tzv. první fázi – k marnému uplynutí promlčecí doby) došlo a žalovanému (dlužníku) tak vzniklo právo jednostranným právním úkonem v soudním řízení dosáhnout toho, že proti němu nelze promlčené právo uplatnit. Žalovaný má důkazní břemeno, povinnost tvrzení a dokazování ve smyslu § 120 odst. 1 o. s. ř. k námitce promlčení, tj. uvést všechny okolnosti promlčení práva – že uplynula právním předpisem přesně vymezená doba a oprávněný subjekt, ač tak měl učinit, své právo nevykonal.

Námitka promlčení je bezdůvodná, pokud z obsahu spisu a skutkových zjištění soudu prvního stupně nelze bez dalších okolností a důkazů posoudit promlčení práva, tj. že marně uplynula promlčecí doba. Odvolací soud se proto v dané věci neměl zabývat námitkou promlčení vznesenou až v odvolacím řízení, protože tato námitka je spojena s nepřípustným uplatňováním nových skutečností a důkazů.

3. Námitka promlčení postavená na nesprávném právním posouzení skutku

§ 100 a násl. obč. zák.
§ 387 a násl. obch. zák.

Důvodnost námitky promlčení soud zkoumá ve vztahu k nároku uplatněnému

žalobou. Není významné, jak účastníci nárok kvalifikovali po právní stránce a z jakých právních důvodů byla námitka promlčení vznesena.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 162/2003
SbNS 13/2005

Z odůvodnění:

Pro odpověď na otázku právního posouzení vznesené námitky promlčení je rozhodné zjištění, že oba účastníci řízení jsou podnikatelé, že uzavřeli dne 10. 4. 1996 nájemní smlouvu a že žalovaná podle ní užívala nebytové prostory a až do poloviny roku 1998 platila sjednané částky nájemného. Odvolací soud však posoudil námitku promlčení žalobou uplatněného nároku výhradně ve vztahu k bezdůvodnému obohacení, na kteroužto právní kvalifikaci, pro tvrzenou neplatnost uzavřené nájemní smlouvy, usuzovala žalovaná. Skutkový základ věci, z něhož vycházel, přitom umožňoval posouzení této námitky i z pohledu platně uzavřené nájemní smlouvy.

Právní kvalifikace žalobou uplatněného nároku je výhradně věcí soudu. Není tedy rozhodné, jak tvrzené skutečnosti, resp. již v řízení učiněná skutková zjištění právně kvalifikuje účastník řízení. Dospěje-li soud k závěru, že skutková zjištění učiněná v řízení lze subsumovat pod jinou hypotézu právní normy než tu, jejíhož naplnění se dovolává účastník řízení, je povinen prověřit důvodnost takovým účastníkem vznesené námitky promlčení i z pohledu těchto závěrů. Skutečnost, že soud usoudil na existenci smluvního závazku, zatímco žalovaná z týchž skutečností dovozovala pouze nárok na vydání bezdůvodného obohacení, soud nezabývá povinností řešit námitku promlčení ve vztahu ke smluvnímu nároku, jehož existenci měl za prokázanou.

Poznámka: Shodně viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 643/2000, nebo rozsudek téhož soudu ze dne 11. 2. 2003, sp. zn. 32 Odo 176/2002.

Judikát vychází z koncepce, že soud je při svém rozhodování vázán skutkovým popisem posuzované situace ze strany účastníků, nikoli však právními závěry, z nichž účastníci vycházejí. Pokud tedy soud uzavře, že ze skutečností, které byly během řízení zjištěny, lze učinit závěr o existenci pohledávky, avšak z jiných hmotněprávních důvodů, než se žalobce domáhá, bude shledán jeho požadavek důvodným. Jestliže však žalovaný uplatní námitku promlčení, a tato námitka je z pohledu hmotného práva, které soud na daný vztah aplikuje, důvodná, dojde k zamítnutí žaloby.

4. Objektivní podstata počátku obecné promlčecí doby dle § 101 obč. zák.

§ 101, 563 obč. zák.

I. První objektivní možnost výkonu práva ve smyslu ustanovení § 563 obč. zák. je dána okamžikem, kdy věřitel nejdříve mohl o splnění požádat. V těchto případech je třeba považovat za okamžik rozhodný pro počátek běhu promlčecí doby den bezprostředně následující dny, ve kterém dluh vznikl, a nikoliv až den, kdy došlo ke splatnosti dluhu.

II. Z objektivní povahy obecné promlčecí doby podle § 101 obč. zák. vyplývá, že z hlediska jejího počátku, plynutí a konce je irelevantní ta okolnost, zda věřitel o právu, které může uplatnit, nevěděl. Důvody, pro které se věřitel o vzniku svého práva včas nedozvěděl, na počátek běhu objektivní promlčecí doby vliv nemají.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. 33 Odo 665/2002
ASPI JUD25198CZ

Z odůvodnění:

Žalobkyně se domáhala zaplacení konkrétní částky, kterou její právní předchůdce poskytl žalovanému coby stabilizační příspěvek na složení členského podílu do bytového družstva. Protože žalovaný porušil smlouvu o poskytnutí stabilizačního příspěvku tím, že nesplnil podmínku spočívající v povinnosti užívat jako člen družstva předmětný byt po dobu patnácti let, je povinen stabilizační příspěvek vrátit.

V posuzované věci bylo uplatněno právo na peněžité plnění, tzn. majetkové právo, které podléhá promlčení. Protože zákon neobsahuje ohledně uplatněného práva na vrácení stabilizačního příspěvku zvláštní úpravu promlčení, podléhá posuzovaná věc obecnému právnímu režimu promlčení upravenému v ustanovení § 101 obč. zák. To znamená, že žalobou uplatněné právo se promlčí uplynutím tříleté promlčecí doby počínající dnem, kdy mohlo být uplatněno poprvé. Takto stanovený počátek běhu promlčecí doby je objektivního charakteru a není vázán na vědomost věřitele o možnosti své právo uplatnit. Objektivní charakter má i obecná tříletá promlčecí doba a jejím uplynutím se právo promlčí i v případě, jestliže uplyne dříve, než se věřitel o svém právu dozví.

Dnem kdy mohlo být právo uplatněno poprvé – s nímž je spojován počátek běhu objektivní promlčecí doby – je den, kdy bylo poprvé možno důvodně podat u soudu žalobu k uplatnění práva. Důvodně je žaloba podána obvykle tehdy, je-li závazek splatný. Splatnost závazku je dána buď dohodou, právním předpisem nebo rozhodnutím a představuje okamžik, od kterého je dlužník povinen závazek plnit; vztaženo na

posuzovaný případ – vrátit stabilizační příspěvek. Není-li splatnost závazku dohodnuta, ani stanovena právním předpisem nebo rozhodnutím – jak je tomu i v posuzovaném případě, je dlužník povinen splnit dluh prvního dne poté, kdy byl o plnění věřitelem požádán (srov. § 563 obč. zák.).

V souladu s ustálenou soudní praxí nese možnost vyvolání splatnosti závazku s sebou současně i právo věřitele vymáhat splnění závazku; pak (objektivně posuzováno) může své právo také vykonat. První objektivní možnost výkonu práva je dána okamžikem, kdy věřitel nejdříve mohl o splnění požádat. V těchto případech je třeba považovat za okamžik rozhodný pro počátek běhu promlčecí doby den bezprostředně následující dny, ve kterém dluh vznikl, a nikoliv až den, kdy došlo ke splatnosti dluhu.

Protože v posuzované věci porušil žalovaný podmínku, jejíž splnění by činilo stabilizační příspěvek nevratným, dne 4. 5. 1994, vzniklo žalobkyni tímto dnem právo na vrácení stabilizačního příspěvku. Následujícího dne mohla žalobkyně požádat žalovaného o vrácení stabilizačního příspěvku a zároveň mohla své právo uplatnit poprvé ve smyslu ustanovení § 101 obč. zák. Tímto okamžikem, tj. dnem 5. 5. 1994, počala běžet objektivní tříletá promlčecí doba, která uplynula dne 4. 5. 1997. Protože žaloba byla podána u soudu dne 14. 12. 2000 a žalovaný vznesl v řízení námitku promlčení, je právo žalobkyně promlčené a nelze je rozhodnutím soudu přiznat.

Na uvedeném závěru nemůže nic změnit námitka žalobkyně, že se o svém právu na vrácení stabilizačního příspěvku dověděla až dne 7. 11. 2000 proto, že žalovaný nedodržel rovněž svůj smluvní závazek informovat ji o změně v užívání družstevního bytu. Jak již bylo výše rozvedeno, vyplývá z objektivní povahy obecné promlčecí doby, že z hlediska jejího počátku, plynutí

a konce je irelevantní skutečnost, že věřitel o právu, které může uplatnit, neví (jiný režim platí u subjektivní promlčecí doby – k tomu srov. např. § 107 odst. 1 obč. zák.). Důvody, pro které se věřitel o vzniku svého práva včas nedozvěděl, na počátek běhu objektivní promlčecí doby vliv nemají. Proto zůstávala-li žalobkyně při kontrole svých práv vůči žalovanému pasivní, protože spoléhala na splnění oznamovací povinnosti ze strany žalovaného a ten tuto svoji povinnost nesplnil (resp. nepodařilo se mu v řízení její splnění prokázat), je tato skutečnost z hlediska posouzení promlčení bezvýznamná. Lze uzavřít, že odvolací soud nepochybil, zamítl-li žalobu z důvodu promlčení žalovaného práva a jeho rozsudek je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný.

Poznámka: J. Handlar se závěry právě prezentovaného judikátu, který navazuje na rozsudek Nejvyššího soudu R 28/1984, do jisté míry polemizuje. Sděluje totiž, že nejen v obchodních závazkových vztazích, ale i ve vztazích upravených občanským zákoníkem je třeba odlišit právo věřitele žádat po dlužníkovi splnění závazku a splatnost závazku. Formulace obsažená v § 101 obč. zák., podle níž promlčecí doba běží ode dne, kdy „právo mohlo být vykonáno poprvé“, sama o sobě nesděluje, že promlčecí doba v občanskoprávních vztazích počíná běžet ještě předtím, než se pohledávka stane na základě výzvy věřitele splatnou. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 5241/2007 (viz judikát č. 37 uvedený na s. 45) naznačuje, že dosavadní soudní praxi je třeba změnit a pro budoucnost uzavřít, že promlčecí doba ani v občanskoprávních vztazích neběží dříve, než věřitel ve smyslu § 563 obč. zák. dlužníka výzve k úhradě.

Dlužno dodat, že nový občanský zákoník (§ 619 odst. 1) ve shodě s dosavadním zněním § 101 obč. zák. ohledně počátku

běhu obecné promlčecí doby sděluje, že promlčecí lhůta běží „ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé“. Lze se domnívat, že poté, co nový občanský zákoník nabude účinnosti, soudní praxe se s ohledem na vzájemnou podobnost § 101 obč. zák. dosavadního a § 619 odst. 1 NOZ přidrží výkladové praxe, kterou prezentují rozsudky Nejvyššího soudu č. R 28/1984 a sp. zn. 33 Odo 665/2002. Ovšem s tím rozdílem, že obecná promlčecí doba podle § 619 NOZ bude mít subjektivní, nikoli objektivní charakter (§ 619 odst. 2 NOZ).

5. Promlčení námitky promlčení

§ 100 odst. 2, § 101 obč. zák.

Právo uplatnit námitku promlčení se nepromlčuje.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. 29 Cdo 2860/2000
ASPI JUD28620CZ

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud zdůraznil, že námitka promlčení není majetkovým právem ve smyslu § 100 odst. 2 obč. zák. Proto se jako taková nepromlčuje.

Poznámka: S právní větou judikátu lze souhlasit, nikoliv však s jejím odůvodněním.

Námitka promlčení je úkonem, s nímž hmotné právo počítá a jejímž následkem nedojde k zásahu do majetkových práv dlužníka. S ohledem na velmi úzkou provázanost námitky promlčení s majetkovým právem, jemuž tato námitka vzdoruje, by bylo spíše namístě uzavřít, že z pohledu hmotného práva nelze námitku promlčení uplatňovat donekonečna a že také ona (stejně jako majetkové právo, vůči němuž brojí), se promlčuje.

Nicméně je třeba zdůraznit, že námitka promlčení stojí na pomezí práva hmotného a procesního, dokonce se spíše jedná o procesní institut. Je totiž možné ji uplatnit pouze v již probíhajícím soudním řízení (viz § 100 odst. 1 věta druhá obč. zák.) – v tom se liší např. od námítky započtení, která může být uskutečněna mimo rámec soudního řízení. To znamená, že doba pro uplatnění námítky promlčení není vymezena předpisy práva hmotného (§ 101 obč. zák.), ale je určena termínem od zahájení soudního řízení týkajícího se promlčené pohledávky do jeho ukončení. K jinému závěru nevedou ani předpisy procesního práva (o. s. ř.). Z procesních předpisů lze pouze dovodit, že po zkoncentrování řízení (§ 118b odst. 1, § 114c odst. 5, § 119a odst. 1 o. s. ř.) soud námitku promlčení akceptuje jen tehdy, když je postavena na skutkových okolnostech, které vyšly najevo před nastolením koncentrace. – Proto lze souhlasit s tím, že námitka promlčení se nepromlčuje, avšak nikoli z důvodů, jež judikát prezentuje.

6. Plnění vícero dluhů (i promlčených) bez bližší specifikace

§ 455 odst. 1, § 853 obč. zák.

Jestliže dlužník při plnění neuvede, který z vícero v úvahu přicházejících dluhů chce plnit, uhradí se dluh nejdříve splatný, i kdyby se již jednalo o dluh, který je promlčen.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2007, sp. zn. 28 Cdo 518/2007
ASPI JUD99523CZ

Z odůvodnění:

Na rozdíl od obchodních závazkových vztahů, u nichž je splnění (uspokojení) více dluhů (závazků, nároků) u stejného věřitele

upraveno v zákoně (srov. § 330 obch. zák.), občanský zákoník výslovnou úpravu zániku více dluhů u téhož věřitele v důsledku jejich splnění neobsahuje. Právní úprava původně uvedená v ustanovení § 73 obč. zák. (podle něhož má-li splnit témuž věřiteli dlužník několik dluhů a plnění nestačí na vyrovnání všech, je vyrovnán dluh, o němž dlužník při plnění prohlásí, že jej chce splnit; jinak je plněním uhrazen dluh nejdříve splatný, a to nejprve jeho příslušenství) byla dne 31. 12. 1991 zrušena. Z uvedeného však nelze dovozovat, že by otázka splnění více dluhů vzniklých z občanskoprávních vztahů, které má dlužník u téhož věřitele, nebyla v právu řešena. Při jejím řešení nelze – s ohledem na ustanovení § 1 obch. zák. – přímo použít ustanovení § 330 obch. zák. Neobsahuje-li zákon výslovnou úpravu jak postupovat a není-li možné vyjít ani z analogie zákona (§ 853 obč. zák.), musí soud své rozhodnutí založit zejména na základních principech českého právního řádu, jimiž se řídí právní úprava občanskoprávních vztahů.

Představuje-li splnění dluhu (soluce) v první řadě jednostranný právní úkon dlužníka, kterým poskytuje věřiteli předmět plnění s úmyslem splnit svou povinnost vyplývající ze závazku nebo z jiného občanskoprávního vztahu, vyplývá z toho též, že z více dluhů, které má dlužník u téhož věřitele, je vyrovnán (nestačí-li plnění na úhradu všech dluhů) ten z nich, o němž dlužník projeví při plnění úmysl jej splnit, tedy takový dluh, o němž dlužník při plnění prohlásí nebo který dlužník při plnění jinak určí, že jej chce splnit. V případě, že plnění nestačí na vyrovnání všech dluhů u téhož věřitele a že dlužník při plnění neurčil, který z více dluhů (popřípadě v jaké části) chce vyrovnat, nepřechází „právo volby“, který z více dluhů byl uhrazen, popřípadě v jaké výši, na věřitele. Při splnění dluhu věřitel totiž může projevit svou vůli jen v (jednostranném) právním úkonu, kterým

plnění přijme (vyžaduje-li to povaha předmětu plnění), a jeho případná vůle, na který z více dluhů si plnění započte (nestačí-li poskytnuté plnění na úhradu všech dluhů dlužníka), nemá žádnou právní relevanci.

Při úvaze, který z dluhů byl za této situace vyrovnán, pak lze vycházet buď ze zásady priority (přednostního vyrovnání některého z více dluhů, založeného například na době jejich splatnosti, na úrovni jejich zajištění, na jejich povaze apod.) nebo ze zásady proporcionality (poměrného vyrovnání všech dluhů). Nemůže-li se uplatnit zásada priority, neboť pravidla stanovená pro přednostní vyrovnání dopadají na více dluhů, je třeba postupovat podle zásady proporcionality. – Ze zmíněného vyplývá, že neuvede-li dlužník při plnění dluhu, k úhradě kterého z více dluhů jeho plnění směřuje, uhradí se tím dluh nejdříve splatný. Takový závěr je soudní praxí všeobecně přijímán.

7. Promlčení při nové dohodě o splatnosti

§ 100, 516 obč. zák.

Je-li splatnost závazku dohodou stran změněna a povinnost dlužníka plnit podle původního ujednání zanikla, je skutečnost, že promlčecí doba ve vztahu k původní lhůtě splatnosti již počala běžet, bez významu a promlčení (včetně určení počátku běhu promlčecí doby) musí být posuzováno výlučně podle nové (a jediné existující) doby splatnosti závazku.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. 33 Odo 399/2005
ASPI JUD37678CZ

Z odůvodnění:

V daném případě došlo uzavřením dodatku ke změně závazkového právního

vztahu vzniklého na základě kupní smlouvy pouze pokud jde o lhůtu k plnění. Povinnost žalovaného zaplatit zbytek kupní ceny a převzatý dluh tedy trvá. Změnou (prodloužením) lhůty k plnění byla pouze jedna dílčí složka tohoto závazkového právního vztahu (povinnost plnit v původně sjednané lhůtě) nahrazena novou (povinností plnit v novém termínu). Ze znění dodatku logicky vyplývá, že povinnost plnit v původní lhůtě zanikla, přestože tento následek nebyl v dodatku ke smlouvě explicitně vyjádřen. Původní lhůta pro plnění se stala bezvýznamnou.

8. Promlčení při plnění ve splátkách

§ 101, 103 obč. zák.

Byla-li mezi účastníky sjednána splatnost kupní ceny ve splátkách, pak pro každou splátku běží samostatná tříletá promlčecí doba podle ustanovení § 101 obč. zák.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2195/99
ASPI JUD24220CZ

Z odůvodnění:

Podle ust. § 101 obč. zák. je obecná promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé. Podle ust. § 103 věty první obč. zák. bylo-li dohodnuto plnění ve splátkách, počíná běžet promlčecí doba jednotlivých splátek ode dne jejich splatnosti. Pro každou splátku tedy běží samostatná tříletá promlčecí doba podle § 101 obč. zák. Dohodli-li se účastníci v dané věci na splnění kupní ceny ve 3 měsíčních splátkách splatných od 1. 11. 1992 do 1. 1. 1993 a byl-li nárok žalobce u soudu uplatněn dne 6. 12. 1995, pak je zřejmé, že ohledně prvních dvou splátek kupní ceny se tak stalo po uplynutí tříleté

promlčecí doby stanovené v ust. § 101 a 103 věta první obč. zák.

9. Promlčení jednotlivých splátek půjčky

§ 101, 103, 563 obč. zák.

Bylo-li ve smlouvě o půjčce dohodnuto plnění ve splátkách, jejichž výše odvisela od finančních možností dlužníka, avšak byla limitována určitou minimální výší, závazek měl zanikat postupně tak, jak měly být splátky plněny. Nevyplyvá-li ze smlouvy o půjčce, že by se smluvní strany dohodly, že věřitel může žádat o zaplacení celé pohledávky pro nesplnění některé splátky (tedy že by byla sjednána ztráta výhody splátek), je namístě posoudit zánik závazku v důsledku promlčení u každé ze splátek jednotlivě.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2003, sp. zn. 33 Odo 345/2002
ASPI JUD78141CZ

Z odůvodnění:

Pokud jde o počátek běhu promlčecí doby, vychází se sice zásadně z toho, že možnost uplatnit nárok u soudu nastává právě splatností dluhu. Avšak v případě, že splatnost dluhu nebyla dohodnuta ani jinak určena, začíná promlčecí doba běžet dnem následujícím poté, kdy vznikl dluh. Je tomu tak proto, že věřitel může již následujícího dne po vzniku dluhu vyvolat splatnost dluhu, a tedy své právo i vykonat.

Účastníky bylo ve smlouvě o půjčce dohodnuto plnění ve splátkách, jejichž výše odvisela od finančních možností dlužníka, byla však limitována minimální výší 10 000 Kč měsíčně. Závazek měl zanikat postupně tak, jak měly být splátky plněny. Protože ze smlouvy o půjčce nevyplyvá, že

by se smluvní strany dohodly, že věřitel může žádat o zaplacení celé pohledávky pro nesplnění některé splátky (tedy že by byla sjednána ztráta výhody splátek), je namíste posoudit zánik závazku v důsledku promlčení u každé ze splátek jednotlivě. Bylo-li totiž mezi věřitelem a dlužníkem dohodnuto splnění dluhu ve splátkách, může věřitel na dlužníkovu požadovat vždy pouze splnění příslušné splátky, jakmile se tato splátka stane splatnou. Pro každou splátku běží tříletá promlčecí doba podle § 101 obč. zák. samostatně (srov. § 103 obč. zák.). Zatímco v posuzovaném případě mohl žalobce jako věřitel o prvou splátku žalovaného jako dlužníka požádat již v den následující po uzavření smlouvy o půjčce (tedy v únoru 1997, neboť smlouva o půjčce byla uzavřena 31. 1. 1996), o splnění poslední splátky mohl požádat s přihlédnutím k minimální sjednané výši měsíční splátky až v dubnu 1998.

10. Promlčení plnění, jehož splatnost je ponechána na vůli věřitele

§ 101, 517, 563, 657 obč. zák.

Protože občanský zákoník neupravuje otázku ujednání o splatnosti dluhu ponechané na vůli věřitele, platí v občanskoprávních vztazích, že věřitel může dlužníka požádat o jeho splnění kdykoliv; z toho pak plyne ten důsledek, že za den rozhodný pro počátek běhu promlčecí doby je třeba považovat den, který následuje po vzniku dluhu.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2634/2008
SbNS 104/2011

Z odůvodnění:

Mezi účastníky bylo nesporné, že žalobce jako věřitel a žalovaná jako dlužník,

jednající prostřednictvím žalobce, uzavřeli smlouvu o půjčce konkrétní částky. Přitom si ujednali, že „dlužník se zavazuje předemtnou částku určenou v článku prvním vrátit věřiteli po vyzvání“. Doba splnění (splatnost) byla tedy vázána na výzvu věřitele (tzn. ponechána na jeho vůli).

Byla-li splatnost dluhu dohodnuta ve prospěch věřitele (ponechána na jeho vůli), může věřitel dlužníka požádat o jeho splnění kdykoli. Za den rozhodný pro počátek běhu promlčecí doby je pak třeba považovat den, který následuje po vzniku právního vztahu sjednaného na neurčitou dobu. Proto tam, kde jde o právo z časově neomezeného právního vztahu, je pro počátek běhu promlčecí doby rozhodný den následující po dni, kdy došlo ke vzniku tohoto právního vztahu, a nikoli den, kdy došlo ke splatnosti dluhu. Akceptování názoru o vázanosti počátku běhu promlčecí doby na den splatnosti dluhu a nikoli na den vzniku právního vztahu, ze kterého dlužníku vznikla povinnost k plnění, by znamenalo nepřípustné posunutí počátku běhu promlčecí doby (ve zřejmém rozporu s účelem institutu promlčení) prakticky na neomezenou dobu.

Nevázal-li odvolací soud při posouzení otázky promlčení práva na plnění z jednotlivých smluv o půjčkách počátek běhu tříleté promlčecí doby podle § 101 obč. zák. na okamžik, kdy dluh žalované vznikl, nýbrž na okamžik, kdy se dluh stal na požádání věřitele splatným, odporuje jeho právní posouzení věci hmotnému právu a rozhodovací praxi dovolacího soudu.

Na rozdíl od úpravy promlčení v občanském zákoníku, podle níž (s výjimkou práva na plnění ve splátkách) se i právo na plnění promlčuje uplynutím obecné tříleté promlčecí doby s počátkem počítaným ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (§ 101 obč. zák.), stanoví obchodní

zákoník v § 392 odst. 1 u práva na plnění závazku počátek běhu promlčecí doby odchylně od počátku běhu obecné čtyřleté promlčecí doby (§ 391 odst. 1 obč. zák.) tak, že běží ode dne, kdy měl být závazek splněn nebo mělo být započato s jeho plněním (doba splatnosti). Jde-li o právo na plnění, jehož splatnost byla ve smlouvě určena (i tím způsobem, že byla ponechána na vůli věřitele), řídí se počátek běhu promlčecí doby u tohoto práva ustanovením § 392 odst. 1 obč. zák.

11. Promlčení plnění, jehož splatnost je ponechána na vůli dlužníka

§ 101, 563, 564 obč. zák.

Byla-li doba splnění dluhu ponechána na vůli dlužníka, nezačne promlčecí doba běžet, ledaže věřitel navrhl, aby dobu splnění určil soud, a rozhodnutím soudu byla určena lhůta splatnosti, takže dnem následujícím po jejím uplynutí začne běh promlčecí doby.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR
z 30. 11. 1981, sp. zn. 3 Cz 99/81
SbNS 28/1984

Z odůvodnění:

V ustanoveních § 78 a 79 obč. zák. (nyní v § 563 a 564 obč. zák.) jsou upraveny dvě odlišné skutkové podstaty. První z nich pamatuje na případy, kdy doba splnění nebyla dohodnuta ani jinak stanovena a kdy je dlužník povinen splnit dluh prvního dne po tom, kdy byl o splnění věřitelem požádán. Naproti tomu v ustanovení § 79 obč. zák. (nyní § 564 obč. zák.) jde o případy, v nichž byla doba splnění ponechána na vůli dlužníka a kdy věřitel může navrhnout, aby tuto dobu splnění určil soud podle okolností případu tak, aby to bylo

v souladu s pravidly socialistického soužití (nyní s dobrými mravy). V každém z uvedených případů nastává možnost věřitele vykonat právo poprvé ve smyslu ustanovení § 101 obč. zák. za zcela jiných podmínek.

Možnost vyvolání splatnosti závazku, daná věřiteli obecným ustanovením § 78 obč. zák. (nyní § 563 obč. zák.), případně speciálním ustanovením upravujícím určitý právní vztah (např. u půjčky), s sebou nese současně i právo věřitele vymáhat splnění závazku. První objektivní možnost výkonu práva je dána okamžikem, kdy věřitel nejdříve mohl o splnění požádat. V těchto případech je třeba považovat za den rozhodný pro počátek běhu promlčecí doby ten den, který následuje po vzniku právního vztahu sjednaného na neurčitou dobu. Proto jde-li o právo z časově neomezeného právního vztahu, je pro počátek promlčecí doby rozhodný den následující po dni, kdy došlo ke vzniku tohoto právního vztahu, a nikoli den, kdy došlo ke splatnosti dluhu. Právní názor, podle něhož je běh promlčecí doby vázán na splatnost dluhu, jež nastává prvního dne po tom, kdy byl o splnění věřitelem požádán, by znamenal nepřipustné posunutí počátku běhu promlčecí doby (ve zřejmém rozporu s účelem institutu promlčení) prakticky na neomezenou dobu.

Naproti tomu bylo-li dohodnuto, že dlužník zaplatí, až bude chtít nebo moci, tj. byla-li doba splnění ponechána na vůli dlužníka, je věřitel povinen přijmout plnění, jakmile mu je dlužníkem nabídnuto; nemůže však sám dobu splnění určit. Může však navrhnout, aby ji určil soud. Jestliže se tak nestane, není dlužník povinen plnit a žalobní návrh požadující uložení povinnosti k plnění, aniž mu předcházelo pravomocné rozhodnutí určující dobu, kdy má dlužník splnit, nemůže být pro předčasnost úspěšný. Z toho vyplývá, že nemůže začít běžet ani promlčecí doba, neboť věřitel může své právo vykonat ve smyslu ustanovení